

פתח דבר,

תכנית ללימודי השואה במעונות חסות הנוער הופכת לעובדה מוגמרת, וזאת לאחר שנתיים של עבודה מאומצת של מערך ההשכלה בחסות: למידה של התפיסה הפילוסופית של התכנית, המבוססת על "פילוסופיה לילדים והתבנות".

זוהי תכנית המנסה לטפח חשיבה המשלבת התעמקות רגשית-אישית, ידע והתבוננות היסטורית על השואה ויצירת דיאלוג חקרני בסוגיות ודילמות מוסריות וערכיות המשלבות את האישי עם החברתי, את ההיסטורי עם העכשווי ואת המוסרי אל מול הקיום.

דילמות אלו, ביחד עם חקירה והבנה של מושגים היסטוריים ואחרים, ביחד עם קבלת ידע והפיכתו לנגיש, בדרך המאפשרת חקירה עמוקה בשואה ומושגיה ומקומו של האישי בה, הופכת את תכנית הלימודים למרתקת וככזו העשויה להפוך את "לימודי השואה" ברשות חסות הנוער לחלק מהותי מהדיאלוג הפנימי והחיצוני של הנערים והנערות לעבר השתקמות ומעורבות חברתית משמעותית יותר.

"ילדים לומדים באופן הטוב ביותר כאשר הם מעורבים ברמה רגשית וברמה המעשית כאחד. תכנית זו נותנת להם הזדמנויות להשפיע ולקחת אחריות על תהליך הלמידה שלהם, כאשר הם מתחילים ממה שמעניין אותם" (מתוך חוברת קש"ת 2001).

וכזו היא התכנית וזו הדרך שאנו מבקשים שתכנית זו תועבר לתלמידים ולתלמידות ברשות חסות הנוער.

תכנית ללימודי השואה ברשות חסות הנוער תהפוך משנת תשס"ט לתכנית חובה לכל נער ונערה במערך מקצועות הלימוד ל-8, 10 ו-12 שנות לימוד.

כך שמשנת הלימודים הקרובה נהפוך את לימודי השואה לכאלה המאפשרים התייחסות מתאימה ומותאמת לצרכי החניכים והחניכות.

לבניית התכנית חברו גופים ואנשים רבים שתרמו מזמנם, מחשבתם והפן היצירתי המרשים שלהם, שיובא לפניכם בחוברת.

ברצוני להודות למשרד החינוך – קידום נוער, תכנית היל"ה ולמנהליה.

לחברה למתנ"סים – תכנית היל"ה, על שתרמו ואפשרו את בניית התכנית והתאמתה לצרכי אוכלוסיית רשות חסות הנוער.

לגב' טליה ביקראן – על ההשתלמויות המלמדות ותרומתה הרבה לבניית התכנית.

למנחות היל"ה:

גב' תמי שפיר – שעסקה רבות בהשתלמויות מתוך עיון מעמיק בסוגיות פדגוגיות וערכיות.

לגב' רחלי מוטס – שהתגישה ליצירת חוברת המאמרים וללא רוח העשייה שלה "אנה היינו באים?"

לגב' קארן פדרובסקי-פחם – שלולא התגייסותה לכתובת מערכי שיעור רבים ועריכת החוברת בדרכה המקצועית חסרת הפשרות, הייתה הוצאת החוברת מתעבת זמן רב.

למורי חסות הנוער שהתגייסו בהתלהבות וביצירתיות לכתובת המערכים ועזרו רבות להוציא את התכנית "מהכוח אל הפועל":

תודות למאירה עותמי, מלי רחמים, ענת כהן, קרן סבאג, יפית ליבוביץ, צורית ירון, אפרת אסור ותמי תאם ממעון "צופיה",

לאיתי שחק ורון מלאכי ממעון "בית הנער",

לפיליפה סגל, שרה פניני, מייכה ווינסטון ודינה אסף ממעון "מלכישוע",

ולעדנה רון ממעון "מסילה".

"כשתכבה השמש ותצטנן, יהיה האדם אור וחום לעצמו... יהיה האדם שמש לעצמו" (יאנוש קורצ'אק)

"אין לתת לילד מורה האוהב את הספר ואינו אוהב את האדם" (יאנוש קורצ'אק).

חיים מויאל

מרכז תחום ההשכלה

ברשות חסות הנוער

חוברת ההצעות למערכי השיעור בנושא השואה המונחת לפניכם מבוססת על תכנית הלימודים ללימודי השואה בתכנית היל"ה – קידום נוער.

תכנית הלימודים בנושא השואה פותחה כתכנית לימודים במסלולי צעודה בתכנית היל"ה – קידום נוער.

התכנית פותחה על בסיס פרויקט קש"ת (קשר, שואה, תקומה) – משלחות קידום נוער למסע לפולין.

בראש צוות הפיתוח של התכנית עמדה הגב' טלי בירקאן. בנוסף כלל הצוות את יגאל זלמנסון ואור זוהר.

בצד העיסוק ההיסטורי והמימד של חשיבות הזיכרון, מזמנת התכנית, עיסוק בערכים אוניברסליים הנובעים מאירוע גדול ונורא זה, ערכים וסוגיות הנוגעות לנו – לומדים ומורים – היום, כגון: אפליה, גזענות, זהות חבויה, דיכוי, כבוד, סליחה ועוד

וכן מאפשרת לנו התמודדות עם יכולתנו ללמוד ולהסיק מאז ומשם לכאן ועכשיו.

המסע בתכנית מחולק ל-9 שבילים. כל שביל כולל בתוכו תחנות של ערכיות, מושגים והפעלות. הקבוצה הלומדת – מורים ותלמידים – פותחת במסע בו היא פוסעת בשבילים שונים כגון זהות, התבגרות, זיכרון ועוד. עורכת היכרות ומתמודדת עם מושגי מפתח בלימוד השואה. במסע זה היא עורכת את ההיכרות שלה עם האירוע ההיסטורי ועם ההשתמעויות עבור חברי הקבוצה כקבוצה וכפרטים.

תכנית הלימודים מלווה בחוברת מקורות היסטוריים.

התכנית הופעלה עד היום כחלק מתכנית ההכנה למשלחות היל"ה – נוער לפולין, והיא מוכרת כמקצוע לתעודה במסלולי 10 ו-12 שנות לימוד.

תחום ההשכלה בחסות הנוער בראשותו של חיים מויאל, קבע את תכנית הלימודים כתכנית מחייבת בכל מסגרות ההשכלה – היל"ה במוסדות החסות. בשנת הלימודים תשס"ז התקיימו השתלמויות מורים אינטנסיביות ב-4 מוקדים. המורים ומנחי ההשכלה יחד עם הגברת טלי בירקאן יצרו מגוון של מערכי שיעור לדוגמא. הגברת קארן פדרובסקי-פחם, מנחת השכלה בחסות, עיבדה וערכה את מערכי השיעור של המורים, ואף הוסיפה הצעות למערכי שיעור נוספים. חוברת מערכי השיעור המקובצים פה הם תוצאה של עבודה זו.

מטרתה של החוברת לסייע למורים בבניית ובשיפור תהליך ההוראה בתחום חשוב זה, במרכזי היל"ה. המערכים הם כמובן המלצה ודוגמא וכל מורה תקבע את ההתאמות ומיקוד הלמידה לקבוצה על פי שיקולי דעת פדגוגיים. אני מקווה שתמצאו חוברת זו כלי נוסף לסיוע ותמיכה בעבודתכם במרכזי ההשכלה בחסות הנוער וביחידות לקידום נוער.

שרה פנחסי

ראש תחום פיתוח תכניות לימודים ומיומנויות

מורות ומורים יקרים,

אוגדן זה מבקש להוציא מן הכוח אל הפועל את התכנית להוראת ה"שואה". מבנה המערכים מתבסס על שתי החוברות (באתר: "התבנות" ו"תכנים היסטוריים") בנושא שערכה / כתבה טליה בירקאן.

האוגדן נע סביב שני צירים מקבילים. האחד, עוסק בתמות מרכזיות מתקופת השואה דרך הוראת אירועים ייחודים וניתוחם. מטרתו העיקרית של ציר זה הוא ללמד ולהעלות לדין סוגיות מרכזיות מנושא הלימוד.

בד בבד, נעשה ניסיון להעמיד במרכזו של התהליך הלימודי את התלמיד/ה. ציר זה מבקש לגבש בקרב התלמידים מודעות עצמית דרך התבוננות רפלקטיבית על עצמם, מתוך זיקה לתחומים הקשורים באירועים בשואה. ציר זה מתבסס על גישת ההתבנות. אין כוונה לערוך השוואה בין חיייהם של התלמידים לבין גורל היהודים בתקופת השואה. ויחד עם זאת, קיים מקום לעריכת בחינה אישית (של התלמיד/ה ושל המורה) ביחס לנושאים אנושיים אוניברסליים, אשר מהווים חלק מקיומו האישי של כל אחת ואחד.

תודה מיוחדת לכל הכותבות והכותבים אשר סייעו בהכנתה של אסופת מערכים זו, ואשר מערכיהן ומערכיהם העשירו ותרמו רבות.

אסופה זו מורכבת ממערכים העוסקים בנושאים שונים על פי בחירת הכותבים. מטרתה להוות **בסיס** לתכנית להוראת השואה. מכאן, שכל המוסיף, משנה, מרחיב ומגוון – הרי זה משובח!!!

קארן פדרובסקי-פחם